

חיות השבת

(לפרשת ויקהל)

(מתוך חיבור בז"ך-לבונה דברי-זאב על התורה מכת"י ק')

"ששת ימים תַעֲשֶׂה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קדש שבת שבתון לך, כל-העשה בו מלאכה יומת. לא-תבערו אש בכל משבתיכם ביום השבת" (שמות לה ; ב-ג).

"ששת ימים יעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קודש שבת שבתון לך, כל העושה בו מלאכה יומת". ורבים הרקדוקים בקרא זה : שאמר "יעשה מלאכה" בצירי. ועוד, שאמר : "וביום השביעי" בוי"ו. כך הוי ליה למימר : "ביום השביעי" או "היום השביעי". ועוד, שאמר : "יהיה לכם", ואמר "לך". ועוד הרבה.

והנה, שביתת שבת נתנה לישראל כמה שאמר נעים זמירות ישראל : "טוב להודות לך' ולזמר וכ' ", כי רוב בני-אדם טרודים על המחיה ועל הכלכלה ואין להם עת וזמן פנוי לעסוק בתורה כל ימי החול. לכן נתן להם הקדוש-ברוך-הוא יום עונג ומנוחה שישאבו רוח-הקודש, ילכו לבתי-מדרשות לעסוק בתורה ולשמוע הלמודים, כמה שאמרו חכמינו זכרונום לברכה, שאמר הקדוש-ברוך-הוא לישראל : שבת תהיה בת-זוגך, שעל-ידי התורה העולם קיים וגם אם יזכו ישראל ומלאכתך נעשין על-ידי אחרים, כמה שאמר הנביא : "ורעו זרים צאנכם ובני נכר אכריכם", יוסיפו בשבת על התורה ועל העבודה יותר מן חול. ולכן אסרו חכמינו זכרונום לברכה בשבת לקרות בכתובים, שלא לבטל הליכת בית-המדרש לשמוע חכמה ומוסר. ואם יקדשו ישראל שבת-קודש כמה שצוה ד' לרוץ לעבודת ד' ולשמוע וללמוד רק תורה ומוסר, אז גם בנייהם אחריהם יקדשו יריהם ועושיהן בשבת-קודש וילכו בעקבות אבותיהם והשבת יהיה נשמר בנייהם תמיד.

ויש כת מבני-ישראל ששומרים השבת לקרות לו עונג באוכל ובמשתה, להתענג בטוילים לבקר חבריהם לשמוע חדושים אשר נעשה בעולם, ולקרות העלים המביאים אותן חרושין (-עיתונים). מפני שבימי החול אינם פנוים לכלל זה ותורה מונחת להם בקרן זוית ומוסר לא לקחו, וחכמת חכמינו הקדושים זכרונום לברכה מה להם, והם מבקשים להתענג גופם בכל מיני תענוג. והנה אותן בני-אדם, אף ששומרים את השבת, אבל אינם שומרים אותו כהלכתו, והבאים אחריהם : בנייהם זרעם, כי מצוה לישראל לבקש

תענוגים ביום השבת. גם הם יבקשו אחר-כך מה שנראה להם לתענוג, ילכו לענג עצמן אל מקומות שחוק וזמה ומשום יפרח הצרעת ויוסיפו בני העולה לעשות הרע, עד שהבאים אחריהם יפנו ערפם לכל הלכות שבת וילכו במועצות לבם הזונה עד שנשכח כל השבע וישחקו על משבתי שבתות ומועדים.

ועוד יש כת מישראל, משובתי השבת, שהם מענגים את השבת, כדי שעל-ידי השביתה הזאת יהיה להם כוח לעבוד עבודתם בימי החול. כי אם תמיד יעשו מלאכה, יום ולילה לא ישבותו, יעפו ויגעו ולא יצלחו למלאכה עוד. לכן שובתים בשבת לשאוף כח חדש למלאכת ששת ימי המעשה והיה להם השבת התחלת מלאכת חול. ואין זו מתנה טובה שנתן הקדוש-ברוך-הוא לישראל. והנה התורה הגידה לנו באן, שחיוב השבתת השבת, לא לבד לאותן העושים מלאכתן כל ימי החול. הלא זה כבר נאמר בעשרת הדברות: "ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך ויום השביעי שבת וכ'". ושנה ושלש כך בכמה מקומות בתורה. אלא אפילו אותן אנשים, שאנשים שאינם עושים מלאכה בעצמן, ומלאכתן נעשין על-ידי אחרים, אף הם מחויבים לשבות בשבת-קודש.

ואומר אני שכאן רמזה לן התורה שמותר לישראל לתן מלאכתן לנכרי בקבלנות או באריסות, אף אם הנכרי עושה מלאכתו אף בשבת-קודש. וזה שכתוב כאן: "ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי" – שאם תניח לעשות מלאכתך על-ידי נכרים, על-ידי ערלים, יש לך היתר להניחם לעשות מלאכתה אפילו ביום השביעי. – זהו שכתב כאן: "וביום השביעי" בוי"ו.

וגילה לן קרא – באם תרצה שגם לזרעך יהיה השבת-קודש להם, שישבתו את השבת כהלכתו, אז תשמור את השבת לעשות [כוונים] לשמים, לרוץ לשמוע תורה ומוסר ביום השבת. וזהו הפירוש "ביום השביעי יהיה לכם קודש" – בלשון עתיד, שיהיה לכם קודש גם לדורות אחרים, אז "שבת שבתון לד" – תעשה אתה ותשמור שבת לד'; לא להתענג רק גופך בתענוגים שינפש בו גופך בכל מידי שמענגו ומשמחו, לטייל טיולי עונג ולילך לבם שחוק והתול. רק "שבת שבתון לד" כרצון הקדוש-ברוך-הוא, כאשר קבעו חכמינו זכרונם לברכה לכל מי בשם ישראל יכונה. "כל העושה בו מלאכה יומת" – כי כל איש אשר שומר את השבת כדי שישאוף כח חדש למלאכתו בכל ימי החול הבאים, הרי הוא עושה מלאכה עם יום השבת, שהרי שביתתו היא התחלת מלאכתו, והומת השבת על-ידו, כי אין זה חיותו של שבת, ולא לזה נתן הקדוש-ברוך-הוא השבת לעמו ישראל.

והנה העושה כן, ששומר את השבת כדי שיחדש כוחו למלאכתו בכל ימי החול, הרי הוא כמו המבעיר אש כדי לבשל את התבשיל אחר-כך על אותו האש. וזה שאמר הכתוב: "לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת", שעל-ידי שאתם גוחים ושובתים במושבותיכם את היום הזה, אתם מבערים את האש בקרבכם שיהא מוקד ימי החול הבאים לכלות מעשיכם, והרי אתם תבערו האש ביום השבת. ואני אומר ואצוה לכם: "לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת".